

Muhasebecilik Mesleğindeki Sorunları Araştıran Çalışma Bulgularının Analizi: 2010-2024 Yılları Arası Bir İnceleme

Analysis of the Findings of Studies Investigating the Problems in the Accountancy Profession: A Review Between 2010-2024

Murat Kaya¹ , Mehmet Demir²

¹Department of Accounting, Finance and Banking, Sivas Cumhuriyet University, Türkiye,
kayamurat@cumhuriyet.edu.tr (Corresponding Author)

²Department of Finance and Banking, Sivas Cumhuriyet University, Türkiye

Özet

Bu çalışmanın amacı, muhasebecilik mesleğindeki sorunları araştıran çalışma bulgularının analiz edilmesiyle mesleki sorun kaynaklarından hangisinin daha çok, hangisinin ise daha az yaşandığını ve sorunların yaygın ve süregelen olup olmadığını belirlemektir. Bu amaçla öncelikle konu ile ilgili yayınların tespiti için, 14 anahtar kelime kullanılarak Google Scholar'da 21.10.2024 tarihinde tarama yapılmıştır. Tarama sonucunda çeşitli türde yazılmış 321 çalışma bulunmuş ve 83 tanesinin konu ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Ardından 83 çalışma tek tek incelenerek muhasebecilik mesleğindeki sorunların kaynakları 8 başlıkta sınıflandırılmıştır. Son olarak 83 çalışmadan 10 tanesinin belirlenen 6 ölçütü de sağladığı saptanmış; bu çalışmalardaki onlarca ifade gözden geçirilmiş, çalışmanın sadeliği ve anlaşılabilirliği için 27 ortak ifadeye dönüştürülmüştür. Ortak ifadeler, sorun kaynaklarına uygun bir şekilde dağıtılmış ve çalışmaların bulguları sorun kaynağı temelinde analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, meslek mensuplarının en çok "iş yükünden kaynaklı sorunlar" la karşılaştıkları ve en yüksek "bazı meslek mensuplarının asgari ücret tarifesinin altında defter tutması" ifadesine katılım gösterdikleri görülmüştür. Ele alınan 10 çalışmanın örneklem ve yılları farklı ancak bulguları benzerlik göstermektedir. Bu durum mesleki sorunların yaygın ve süregelen olduğuna ve yetkili organların konuya daha çok ve gecikmeden eğilmelerinin gerekliliğine işaret eder.

Anahtar Sözcükler: Muhasebecilik, Muhasebecilik Mesleği, Muhasebecilik Mesleğinde Sorunlar, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir

Abstract

The purpose of this study is to analyze the findings of the studies investigating the problems in the accountancy profession to determine which of the sources of professional problems are experienced more and which are experienced less and whether the problems are widespread and ongoing. For this purpose, first of all, Google Scholar was searched on 21.10.2024 using 14 keywords to identify publications on the subject. As a result of the search, 321 studies written in various types were found and it was determined that 83 of them were related to the subject. Then, 83 studies were analyzed one by one and the sources of problems in the accountancy profession were classified under 8 headings. Finally, it was determined that 10 of the 83 studies met all 6 criteria. Dozens of statements in these studies were reviewed and transformed into 27 common statements for the simplicity and clarity of the study. Common statements were appropriately distributed across problem sources and the findings of the studies were analyzed on the basis of the problem source. As a result of the research, it has been determined that among the 8 sources of problems, members of the profession face "problems arising from workload" the most; and among the 27 statements, they mostly agree with the statement "Some members of the profession keep books below the minimum wage tariff". The sampling and years of the 10 studies are different, but the findings are similar. This situation indicates that professional problems are widespread and ongoing and that the authorized bodies should address the issue more frequently and without delay.

Keywords: Accountancy, Accountancy Profession, Problems in Accountancy Profession, Independent Accountant Financial Advisor

For Citation: Kaya, M., Demir, M. (2024). Muhasebecilik Mesleğindeki Sorunları Araştıran Çalışma Bulgularının Analizi: 2010-2024 Yılları Arası Bir İnceleme. *Journal of Academic Value Studies*, 10 (4), 203-215. <http://dx.doi.org/10.29228/javs.79611>

Received: 01.12.2024

Accepted: 30.12.2024

This article was checked by *intihal.net*

1. Giriş

Muhasebe mesleğinin çağın ihtiyaçlarına uygun bir biçimde yeniden yapılandırılmasının merkezinde insan unsurunun varlığından ve öneminden dolayı sürekli bir değişim ve gelişim söz konusudur. Meslek mensuplarının donanımları, yetenekleri ve becerileri bu noktada anahtar rol üstlenmektedir (Kestane ve Temelli, 2022:31). Ekonomik sistemin temel taşları olarak kabul edilen işletmeler hakkında mali bilgiler ise muhasebe bilimi aracılığı ile elde edilmektedir. Muhasebe meslek mensuplarının verimliliği mali bilgilerin kalitesini artıracak, bu sonuç da işletmelerin verimliliğini doğrudan etkileyecektir (Kısacık ve Çakar, 2023:109).

1989 yılında Resmi Gazete’de yayınlanan “Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu” ile muhasebecilik ve mali müşavirlik mesleğinin konusu tanımlanmıştır.

Gerçek ve tüzel kişilere ait teşebbüs ve işletmelerin;

- ✓ Genel kabul görmüş muhasebe prensipleri ve ilgili mevzuat hükümleri gereğince, defterlerini tutmak, bilanço, kar-zarar tablosu ve beyannameleri ile diğer belgelerini düzenlemek ve benzeri işleri yapmak.
- ✓ Muhasebe sistemlerini kurmak, geliştirmek, işletmecilik, muhasebe, finans, mali mevzuat ve bunların uygulamaları ile ilgili işlerini düzenlemek veya bu konularda müşavirlik yapmak.
- ✓ Yukarıdaki yazılı konularda, belgelerine dayanılarak, inceleme, tahlil, denetim yapmak, mali tablo ve beyannamelerle ilgili konularda yazılı görüş vermek, rapor ve benzerlerini düzenlemek, tahkim, bilirkişilik ve benzeri işleri yapmak.

Yukarıda sayılan işleri; bir işyerine bağlı olmaksızın yapanlara serbest muhasebeci mali müşavir denir (Resmi Gazete,13-06-1989 tarih ve 20194 Sayılı RG).

Muhasebecilik mesleği, bir ülkenin ekonomik bütünlüğünü oluşturan özel ve kamu sektörüne ait tüm birimlerin muhasebe işlemlerini mevcut yasalara, ilkelere, kurallara, standartlara uygun, tarafsız, doğru, zamanında ve güvenilir bir şekilde belirli bir yerde ve kendi sorumluluklarında yürüten meslek mensuplarının sürekli olarak edindikleri iş veya uğraştır (Gül, 2015: 7).

Muhasebe meslek mensubu görev ve sorumluluklarını yerine getirirken işletme içinden ve işletme dışından birçok kişi ve kuruluşla iletişim kurmak durumundadır. Dolayısıyla muhasebecinin diğer kişileri anlayabilmesi, onlarla birlikte çalışabilmesi, işletme faaliyetleri ile ilgili olarak karar almaya yardım edecek alternatif çözüm önerileri ortaya koyabilmesi muhasebecinin iletişim yeteneğini belirlemektedir. Ayrıca meslek mensubunun karmaşık durumlarda azami dikkat göstererek problemleri tanıyabilmesi, belirleyebilmesi ve onları önem sırasına göre sıralayıp çözüm önerileri geliştirebilmesi için kavramsal anlama ve analitik düşünebilme yeteneğine sahip olması gereklidir (Yıldız, 2011: 158).

Muhasebe meslek mensuplarının mesleklerinin gerektirdiği teknik bilgi, beceri ve deneyime sahip olmalarının yanı sıra aynı zamanda mesleki etik değerlere bağlı olmaları ve bu değerleri davranışlarına yansıtmaları gereklidir. Toplumda muhasebecilik mesleğine olan güvenin sağlanmasında, muhasebecilik mesleğinin işlevinin topluma daha iyi anlatılması ve toplumsal ahlâk kuralları çerçevesinde en iyi ve etkin bir biçimde yürütülmesinde muhasebecilerin taşıdıkları ahlaki değerlerin önemi büyüktür. Dolayısıyla meslek mensupları toplumun değer yargılarına önem vererek, sorumluluklarını yerine getirirken objektif olmak, belli kişi veya grupların değil, tüm toplumun çıkarlarını gözeterek bilgi üretiminde gerçeğe uygun, tarafsız, güvenilir ve dürüst davranmak zorundadırlar (Yıldız, 2011: 158).

Bu çalışmada, muhasebecilik mesleğindeki sorunların kaynaklarını araştıran çalışma bulgularının analiz edilerek hangi tür mesleki sorun kaynağının daha çok, hangisinin ise daha az yaşandığını ve sorunların yaygın ve süregelen olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır.

2. Muhasebecilik Mesleğindeki Sorunların Kaynakları

Meslek mensuplarınca sunulan muhasebe hizmeti kamusal niteliğe ve kamu gelirleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu etki, muhasebecilik mesleğini ve mesleği icra eden kişilerin toplumsal açısından değerini ortaya koymaktadır (Kaya ve Batı, 2024: 148).

Muhasebe bilgi sistemiyle elde edilen muhasebe bilgilerinde kalite sorunu beraberinde alınacak kararların da başarısını doğrudan etkilemektedir. Bu durum ise sadece işletmeye veya birkaç kişi ve kuruma değil işletmenin büyüklüğüyle orantılı olarak bütün topluma zarar verecek bir nitelik arz etmektedir. Muhasebe bilgisinin kalitesinde ve bu bilgilerin denetiminde yaşanan suiistimallerin ne gibi sorunlar ve telafisi güç psikolojik ve maddi kayıplar yaşattığına 2000’li yıllarda ortaya çıkan muhasebe skandalları (Enron, Worldcom vb.) örnek olarak verilebilir. Dolayısıyla muhasebe bilgisinin kalitesi önemlidir (Çiçekay ve Demir, 2022:263).

Her meslekte olduğu gibi muhasebecilik mesleğinde de meslek mensuplarının görevlerini icra ederken karşılaştıkları sorunlar olabilmektedir. Bir meslek mensubu iş hayatında mükelleflerle, kamu kurumlarıyla, meslektaşlarıyla, personeliyle ve bağlı bulunduğu Oda'yla iletişime geçmekte ve bu çevrelerden de kaynaklı sorunlar yaşamaktadır.

Teknolojik gelişmelerin paralelinde kaydedilen ekonomik değişim ve gelişmelerle birlikte işletmelerin iş yapma biçimleri, büyüklükleri, hizmet sunulan çevre, çeşitli bilgi kullanıcılarının işletmelerden beklentileri vb. değişime ve gelişime uğramıştır. Mevzuatta yaşanan sürekli ve zaman zaman büyük değişimler, meslek mensubunun sayıca artmasıyla birlikte daha da belirginleşen asgari ücret tarifesinin altında hizmet sunumu, caydırıcı yaptırımların olmayışıyla artan haksız rekabet uygulamaları, mükellef beklenti ve taleplerinin farklılaşması ve zaman zaman etik dışı nitelik taşıması muhasebecilik mesleğini stresi çok, iş yükü ağır ve yorucu bir meslek haline getirmiştir.

Günümüzde muhasebe meslek mensuplarının çalışmaları, hesap kayıtlarını tutmanın ve gerekli bilgileri ilgili kişilere bildirmenin ötesine geçmiş ve vergi mükelleflerinin sorunlarının çoğuna çözüm bulmak zorunda olan bir danışman gibi görülmeye başlanmıştır. Ancak aynı yönde aldıkları ücretlerde artış olmaması, muhasebe meslek mensuplarının sıklıkla şikâyet ettiği konu haline gelmiştir. Muhasebe meslek mensuplarının sorunlarına yönelik farklı bölgelerde yapılmış araştırmalar vardır ve zamanla sorunlarda değişimin yaşanabileceği bir gerçektir (Aydemir, 2015: 72).

Muhasebecilik mesleğindeki sorunları çeşitli açılardan ve farklı istatistiki yöntemler kullanarak inceleyen 2010-2024 yıllarında yayınlanmış ve Google Scholar'da taranan yaklaşık 83 makale olduğu konu ile ilgili uygun 14 farklı anahtar kelime kullanılarak saptanmıştır. Bunlara ait bilgiler Tablo 1'de özet halinde yer almaktadır. Tarama 21.10.2024 tarihinde yapılmıştır.

Tablo 1. Google Scholar'da Anahtar Kelimelerle Arama Sonuçları

Anahtar Kelimeler	Anahtar Kelime İle Ulaşılan Toplam Yayın Sayısı	Çalışmanın Amacıyla İlgili Yayın Sayısı
"Muhasebecilik Mesleğinde Sorunlar"	0	0
"Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları"	7	7
"SMMM'lerin Sorunları"	0	0
"Muhasebecilerin Sorunları"	0	0
"SMMM Sorunları"	0	0
"Muhasebe Meslek Elemanlarının Sorunları"	0	0
"SMMM Mesleğinde Sorunlar"	0	0
"Muhasebecilerin Mesleki Sorunları"	0	0
"Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin Sorunları"	1	1
"Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin"	46	20
"SMMM'lerin"	7	0
"Muhasebecilerin"	46	10
"SMMM ve"	22	4
"Muhasebe Meslek Mensuplarının"	192	41
Toplam	321	83

Tablo 1'de, bu çalışmanın amacı ile ilgili 83 çalışma olduğu görülmektedir. Bunlar tek tek incelenmiş ve muhasebecilik mesleğindeki sorunların kaynaklarını hangi açılardan ele aldıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. İncelemeler sonucunda muhasebecilik mesleğindeki sorunların kaynaklarının 8 başlık altında sınıflandırılabilen uygun görülmüştür.

1. İş yükünden kaynaklı sorunlar,
2. Ücretten kaynaklı sorunlar,
3. Haksız rekabet – etik ihlalden kaynaklı sorunlar,
4. Mükelleflerden kaynaklı sorunlar,
5. Mevzuat ve kamu kurumlarından kaynaklı sorunlar,

6. Meslektaşlar ve personelden kaynaklı sorunlar,
7. Mesleğin saygınlığından kaynaklı sorunlar ve
8. Oda'dan kaynaklı sorunlar.

3. Uygulama

3.1. Amaç

Bu çalışmanın amacı, muhasebecilik mesleğindeki sorunları araştıran çalışma bulgularının analiz edilerek mesleki sorunların kaynaklarından hangisinin daha çok, hangisinin ise daha az yaşandığını ve sorunların yaygın ve süregelen olup olmadığını belirlemektir. Böylece evren ve örnekleme farklı olan ve farklı yıllarda yapılan bu çalışmalardan hareketle muhasebecilik mesleğindeki sorunların kaynaklarının ülke geneli açısından yaygın olup olmadığı ve süregelen bir nitelik taşıyıp taşımadığı saptanmaya çalışılmıştır.

3.2. Analiz Edilecek Çalışmaların Belirlenmesi

Tablo 1'de görüldüğü üzere muhasebecilik mesleğindeki sorunları ele alan çalışmaların sayısı azımsanmayacak kadar çoktur. Bu çalışmada ise hangi çalışmaların değerlendirmeye alınacağını belirlemek üzere çeşitli ölçütler/sınırlamalar geliştirilmiş ve nihayet çalışmalar aşağıdaki ölçütler temelinde tespit edilmiştir.

Çalışma,

- ✓ Muhasebecilik mesleğindeki sorunlara odaklanmış,
- ✓ 2010 – 2024 yıllarında yayınlanmış,
- ✓ Makale türünde yazılmış,
- ✓ Google Scholar'da taranan,
- ✓ Anket tekniğini kullanmış,
- ✓ Mesleki sorun kaynaklarının en az 3 tanesini araştırmış olmalıdır.

Tablo 1'de yer alan 83 makaleden 10 tanesinin sıralanan bu 6 ölçütü de karşıladığı tespit edilmiş ve bu çalışmaların bulgularının analiz edilmesi uygun görülmüştür. İncelenen çalışmalara ait bilgiler özet olarak Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2: Muhasebecilik Mesleğinde Sorun Kaynaklarına Odaklanan Çalışmalara Ait Özet Bilgiler

Çalışmanın			
Kodu ve Adı	Yazarları	Özeti	Yayın Yılı
A. Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin Genel Sorunları: Erzurum İli Örneği	YILDIRIM, Suat ve GÜNEY, Selami	Erzurum ilinde 85 katılımcıyla yapılmıştır.	2012
B. Muhasebe Meslek Mensuplarına Yönelik Bir Çalışma: Meslek Mensuplarının Demografik Durumları, Mesleki Sorunları ve Değerlendirilmesi	BIYAN, Özgür	Türkiye genelinde 2740 katılımcıyla yapılmıştır.	2012
C. Muhasebe Meslek Mensuplarının Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentiler	AYDEMİR, Oğuzhan	Türkiye genelinde 428 katılımcıyla yapılmıştır.	2015
D. Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslekleri İle İlgili Beklentilerine, Sorunlarına ve Algılarına Yönelik Bir Araştırma: Rize Örneği	TERZİ, Ahmet	Rize ilinde 95 katılımcıyla yapılmıştır.	2015
E. Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları ve Mesleki Memnuniyetlerinin Analizi: Uşak İli Örneği	GÜNDÜZ, Meral ve ÖZEN, Ercan	Uşak ilinde 140 katılımcıyla yapılmıştır.	2016
F. Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Değerlendirmeleri ve Sorunlarının Analizi: Malatya İli Örneği	DURMUŞ, Ahmet Fethi ve SEKİZSU, Hakan	Malatya ilinde 157 katılımcıyla yapılmıştır.	2017

G.	Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin İş Yaşamlarında Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri	AKPINAR, Teoman ve KÜÇÜKGÖKSEL, Nazlı Çağıl	Tekirdağ'ın Çorlu İlçesi ve Kırklareli ilinde 54 katılımcıyla yapılmıştır.	2020
H.	Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Meslek Mensuplarının Mesleki Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentileri: Gaziantep Uygulaması	EDE, Yaşar ve KARAHAN, Murat	Gaziantep ilinde 321 katılımcıyla yapılmıştır.	2020
İ.	Muhasebe Meslek Elemanlarının (SM, SMMM, YMM) Mesleki Faaliyetlerini Yerine Getirmede Karşılaşılan Sorunlar: İstanbul Başakşehir ve Bahçelievler İlçelerinde Bir Anket Çalışması	EROL, Mikail ve KURT, Tuğçe	İstanbul'un Başakşehir ve Bahçelievler ilçesinde 65 katılımcıyla yapılmıştır.	2021
J.	Muhasebe Meslek Mensuplarının Hizmet Verirken Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentileri	YANIK, Ahmet; TOPTAN, Merve ve YILDIZ, Ferah	Kocaeli ilinde 274 katılımcıyla yapılmıştır.	2023

Tablo 2'de görüldüğü üzere çalışma kapsamında bulguları analiz edilecek olan 10 çalışmanın 2'si Türkiye genelinde 8'i ise 5 farklı coğrafi bölgeye ait şehir ve ilçelerde gerçekleştirilmiştir.

3.3. Muhasebecilik Mesleğindeki Sorunları Araştıran Çalışmaların Analizi

3.3.1. Genel Açıklamalar

Bulguların analiz ve yorumuna geçmeden önce bir iki hususun açıklanmasında fayda vardır.

Öncelikle sorun kaynaklarının her biri için analiz edilecek 10 çalışmada yer alan ifadeler tarafımızdan ortak bir ifade/cümle şekline çevrilmiştir. Tablo 4 ve devamındaki tablolarda yer alan ifadelerin/cümlelerin, ele alınan çalışmalarda aynı şekilde sunulmadığı; ancak bu manaya gelecek ifadeyle araştırmaların yapıldığı öncelikli olarak belirtilmelidir.

Örneğin çalışmalarda yer alan ifadelerin aşağıdaki gibi olduğu düşünülün:

- ✓ Mükelleflerden hizmetimin karşılığı olan ücreti almakta zorlanırım.
- ✓ Mükellefler, muhasebecilik ücretini zamanında vermezler.
- ✓ Muhasebecilik ücretimi zamanında alamadığım mükelleflerim çoktur.

Bu ve benzeri ifadeler aynı sorunun varlığını araştırmaktadır ki o da ücretin zamanında alınıp alınmadığıdır. İşte bu çalışmada vurgusu/amacı/teması aynı ama ifadeleri farklı olanlar tek bir ifade ile aşağıdaki tablolarda yer almaktadır. Aksi halde yani sorun kaynağı için çalışmalardaki ifadelerle hareket edilseydi çalışmanın sadeliği ve anlaşılabilirliğinde sorunlar olabilirdi. Bu şekilde belirlenen ortak ifade sayısı 27 olmuştur.

Açıklanması gereken diğer husus ele alınan 10 çalışmanın hepsinde mesleki sorun kaynaklarının aynı ağırlıkta ve sayıda incelenmediğidir. Bazı çalışmaların 1, bazılarının 3, bazılarının ise 5 ifade ile ilgili sorunu tespit etmeyi amaçladığı görülmüştür. Hatta bazı çalışmalarda ilgili soruna odaklanılmadığından onunla ilgili herhangi bir ifadeye rastlanılmamıştır. Dolayısıyla her tabloda yer alan ifadelerin her biri için 10 çalışmadan da bulgular bulunmayacaktır. Örneğin Tablo 4'e bakıldığında, iş yükünden kaynaklı sorunların tespiti için daha önce belirtilen açıklamalar çerçevesinde tarafımızca geliştirilen ortak ifade sayısı 2'dir. Elbette çalışmalarda daha çok ifade yer almaktadır. Ancak burada ifadelerin ortak vurgusu/amacı çerçevesinde hareket edilmiş ve böylece ifade sayıları ortak hale getirilerek azaltılmıştır. Bu ifadelerin bazı çalışmalarda 2'si, bazı çalışmalarda ise 1'i yer almıştır. Bazı çalışmalarda ise ilgili sorun incelenmediğinden hiçbir ifadeye yer verilmemiştir. Yani çalışmalarda sorun kaynağı farklı sayıdaki ifade ile katılımcılara yöneltilmiştir. Doğal olarak anketlerdeki ifadelerin sayıları da farklılık göstermiştir.

Açıklanması gereken son husus da ele alınan çalışmalarda katılım düzeylerinin ifade edilme biçimlerinin farklı olduğudur. Ağırlıklı olarak çalışmalarda katılımcı görüşleri % şeklinde verilmişken iki çalışmada (A ve C kodlu) bu düzeyler aritmetik ortalama şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Bu farklılığın ortak bir düzleme getirilmesi amacıyla ifadelerle katılım düzeylerinin % şeklinde olması kararlaştırılmış ve sorunların düzeyini aritmetik ortalama ile belirleyen 2 çalışmadaki aritmetik ortalamaların % karşılığı belirlenmiştir. Bunun için şöyle bir yol izlenmiştir:

Öncelikle aritmetik ortalama dilimlerinin hangi % dilimlerine karşılık geleceğinin belirlenmesi amacıyla Tablo 3 oluşturulmuştur.

Tablo 3: Aritmetik Ortalama Dilimlerinin %'lik Dilimleri

Katılım Düzeyi (Arit. Ort. Dilimleri)	%'lik Dilimleri
1,00 – 1,79 arası	20 – 35,8
1,80 – 2,59 arası	36 – 51,8
2,60 – 3,39 arası	52 – 67,8
3,40 – 4,19 arası	68 – 83,8
4,20 – 5,00 arası	84 – 100

Ardından aritmetik ortalama dilimlerinin kendi içindeki % karşılıkları hesaplanmıştır. Örneğin; A kodlu çalışmada mükelleflerden kaynaklı sorunlardan 1 nolu sorun olan “Mükelleflerin ücretlerini ödememeleri ve düzensiz ödemeleri” ifadesinin düzeyi aritmetik ortalama olarak 4,32 şeklindedir. Bu ifadeyi yüzdelik sisteme çevirmek için; 4,32 değeri 84 (veya 100) ile çarpılıp 4,20'ye (veya 5,00'a) bölüldüğünde sonuç %86,4 bulunacaktır.

A ve C kodlu çalışmaların aritmetik ortalama şeklindeki sonuçları bu hesaplamalarla %'lik ifadeye çevrilmiştir.

3.3.2. Mesleki Sorunların Kaynakları Açısından Değerlendirmeler

Ele alınan çalışmalardan hareketle meslekteki sorunların kaynaklarının 8'e ayrılabilceği ifade edilmiştir. Çalışmada, bu sorun kaynaklarının her biri açısından değerlendirmeler yapılmıştır. Bu amaçla her bir sorun kaynağı için tablolar düzenlenmiş; ilgili sorun kaynağına yönelik tarafımızca ortak hale getirilmiş ifadelerin bu 10 çalışmadaki % değerleri belirtilmiş ve ardından bulgular yorumlanmıştır. Değerlendirmelerde mesleki sorun kaynaklarının genel % değerinin en yüksek olanından en düşük olanına doğru bir yol izlenmiştir.

3.3.2.1. İş Yükünden Kaynaklı Sorunlar

İncelenen 10 çalışmada yer alan iş yükünden kaynaklı sorunlara ait ifadelerin tarafımızca ortak ifadeye dönüştürülmüş şekilleri ve istatistiki sonuçları Tablo 4'te görülmektedir.

Tablo 4: İş Yükü Kaynaklı Sorunları Araştıran 10 Çalışmanın Bulgularının İstatistiki Sonuçları

İfade Metni	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	Ort.
1. İş yükünün ağır olması	-	-	91,8	-	97,0	75,8	88,2	92,2	-	-	89,0
2. Yoğun iş yükünün özel hayata yeterli zaman bırakmaması	-	-	-	-	74,0	73,2	-	92,8	-	84,3	81,1
										Ortalama	85,1

Tablo 4 incelendiğinde 10 çalışmadan 6'sının iş yükü kaynaklı sorunları ele aldığı; bu çalışmaların ifadelere ait yüzde değerlerinin genel ortalamasının %85,1 olduğu görülmektedir. Bu türden sorunun varlığını tespit etmek için 6 çalışmadan 3'ü 2 ifadeyi, 3'ü de 1 ifadeyi kendi çalışmalarında katılımcılara yöneltmiştir.

Tablo 4'te, iş yükü kaynaklı en önemli sorunun %89,0 ile 1 nolu “İş yükünün ağır olması” ifadesi olduğu görülmektedir.

Meslek mensuplarınca iş yükünden kaynaklanan sorunlar, incelenen 10 çalışmadaki bulguların % değerlerinin ortalaması sonucunda 1. sırada yer almıştır. Mesleğin iş yükünün çok olduğu ve özellikle Pandemi, vergi afları, büyük mevzuat değişikliği vb. dönemlerinde bu yükün iyice ağırlaştığı bilinmektedir. Hatta 2024 yılında zorunlu hale gelen enflasyon muhasebesi uygulamaları ile birçok meslek mensubu psikolojik sorunlar yaşamış, mesleği bırakma noktasına gelmiştir. Mesleğin iş yükünün fiziki boyutu bir yana işleri yetiştirememesi, mükelleflerin yasal olmayan talepleriyle karşılaşma, mükellefle diğer bilgi kullanıcıları arasında seçime zorlanma gibi durumlardan dolayı ortaya çıkan manevi boyutun da göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

3.3.2.2. Ücretten Kaynaklı Sorunlar

İncelenen 10 çalışmada yer alan ücretten kaynaklanan sorunlara ait ifadelerin tarafımızca ortak ifadeye dönüştürülmüş şekilleri ve istatistiki sonuçları Tablo 5'te görülmektedir.

Tablo 5: Ücretten Kaynaklı Sorunları Araştıran 10 Çalışmanın Bulgularının İstatistikî Sonuçları

İfade Metni	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	Ort.
1. Mükelleflerin ücretlerini ödememeleri ve düzensiz ödemeleri	86,4	92,4	89,4	-	94,0	82,8	74,4	92,9	93,8	76,2	86,9
2. Mesleki yeterlilik ve sorumluluklara karşın muhasebe meslek mensuplarının kazancının düşük olması	-	-	88,8	-	-	-	-	-	-	74,8	81,8
Ortalama											84,4

Tablo 5 incelendiğinde 10 çalışmadan 9'unun ücretten kaynaklı sorunları ele aldığı; bu çalışmaların ifadelerine ait yüzde değerlerinin genel ortalamasının %84,4 olduğu görülmektedir. Bu türden sorunun varlığını tespit etmek için 9 çalışmadan 2'si 2 ifadeyi ve 7'si de 1 ifadeyi kendi çalışmalarında katılımcılara yöneltmiştir.

Tablo 5'te, ücretten kaynaklı en önemli sorunun %86,9 ile 1 nolu "*Mükelleflerin ücretlerini ödememeleri ve düzensiz ödemeleri*" ifadesi olduğu görülmektedir.

Ücretten kaynaklı sorunun iş yükünden kaynaklı sorundan sonra 2. sırada yer alması meslek mensuplarının içinde buldukları iş ortamının durumunu tarif etmektedir. Hem iş yükü çok fazla hem de ücreti alma konusunda sorun yaşama... Böyle bir ortamda meslek mensubunun iş tatmininin yüksek olmasını beklemek biraz güçtür. Bu iki sorunla yaşamak zorunda olmalarına rağmen meslek mensuplarından beklenen işleri zamanında ve eksiksiz yetiştirmeleridir.

Ücret sorunu mesleki sorun kaynakları içinde çözüme kavuşturulması elzem olan sorunların başında gelmektedir. Elbette her insan emeğinin karşılığını almayı ve bunun da zamanında olmasını arzu etmektedir. Bu iki durum gerçekleştiğinde kişi iş tatminine kavuşacak aksi halde düşük motivasyonla çalışmak zorunda kalacaktır. Şayet bu iki durum süreklilik arz ettiğinde psikolojik sorunların, boş vermişliğin, dikkatsizliğin, huzursuzluğun, kızgınlığın, mutsuzluğun ve nihayet tükenmişliğin doğması maalesef çok uzak bir ihtimal olmayacaktır.

3.3.2.3. Haksız Rekabet-Etik İhlalden Kaynaklı Sorunlar

İncelenen 10 çalışmada yer alan haksız rekabet-etik ihlalden kaynaklı sorunlara ait ifadelerin tarafımızca ortak ifadeye dönüştürülmüş şekilleri ve istatistikî sonuçları Tablo 6'da görülmektedir.

Tablo 6: Haksız Rekabet–Etik İhlalden Kaynaklı Sorunları Araştıran 10 Çalışmanın Bulgularının İstatistikî Sonuçları

İfade Metni	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	Ort.
1. Meslekte haksız rekabet olduğunun düşünülmesi	-	98,0	-	-	-	77,7	-	77,8	75,4	83,9	82,6
2. Meslek mensuplarının farklı işlerle ilgilenmelerinin etik sorunlar doğurabileceği	-	-	-	75,9	-	-	87,8	-	-	-	81,6
3. Meslek mensuplarının meslekte yetkin ve yeterli olmayan kişi veya kurumlara belgelerini kiraya vermeleri	-	-	-	-	-	-	-	86,9	72,3	-	79,6
4. Bazı meslek mensuplarının asgari ücret tarifesinin altında defter tutması	-	-	91,2	-	96,0	89,1	-	-	-	-	92,1
Ortalama											84,0

Tablo 6 incelendiğinde 10 çalışmadan 9'unun haksız rekabet-etik ihlalden kaynaklı sorunları ele aldığı; bu çalışmaların ifadelerine ait yüzde değerlerinin genel ortalamasının %84,0 olduğu görülmektedir. Bu türden sorunun varlığını tespit etmek için 9 çalışmadan 3'ü 2 ifadeyi ve 6'sı da 1 ifadeyi kendi çalışmalarında katılımcılara yöneltmiştir.

Tablo 6'da, haksız rekabet-etik ihlalden kaynaklı en önemli sorunun %92,1 ile 4 nolu "*Bazı meslek mensuplarının asgari ücret tarifesinin altında defter tutması*" ifadesi olduğu; en düşük yüzdeye sahip sorunun ise %79,6 ile 3 nolu "*Meslek*

mensuplarının meslekte yetkin ve yeterli olmayan kişi veya kurumlara belgelerini kiraya vermeleri” ifadesi olduğu görülmektedir.

Araştırma sonucunda meslek mensuplarının en çok sorun gördükleri 3. sorun kaynağı haksız rekabet-etik ihlaller olduğu tespit edilmiştir. Hemen her meslekte düşük veya yüksek düzeyde haksız rekabet-etik ihlal sorunu yaşanmaktadır. Muhasebecilik mesleğinin hitap ettiği, etkilediği alanların kapsamı, yaygınlığı düşünüldüğünde bu türden bir sorun kaynağının 8 sorun kaynağı içinde 3. sırada yer alması başka büyük bir soruna da işaret olabilir. Haksız rekabet ve etik ihlaller mesleğin icrasında gerekli dikkat ve özenden sapmaların yaşanmasına bu da bilgi üretimindeki kalite seviyesinin düşmesine yol açacaktır. Bu durum, muhasebenin ürettiği bilgiler temelinde alınacak kararları doğrudan ve önemli oranda olumsuz yönde etkileyecek; kararların isabet derecesini düşürecek ve maddi ve manevi kayıpları beraberinde getirecektir. Elbette bu sorun kaynağı çözümsüz değildir. Etkili denetimler, caydırıcı yaptırımlar, mesleki birlik ve dayanışma ruhunu artırıcı faaliyetler, sürekli eğitimler vb. çözüme katkı sağlayabilecektir.

Üzerinde durulması gereken bir diğer konu da mesleki sorun kaynaklarının ilk 3 sırasında yer alan sorunların kaynaklarının aşağıdaki gibi olmasıdır:

- ✓ İş yükünden kaynaklı sorunlar
- ✓ Ücretten kaynaklı sorunlar
- ✓ Haksız rekabet-etik ihlalden kaynaklı sorunlar

Ayrıca Tablo 4, 5 ve 6'daki ortak ifadeler incelendiğinde en yüksek ortak ifadenin Tablo 6'daki "Bazı meslek mensuplarının asgari ücret tarifesinin altında defter tutması" ifadesinin olduğu (%92,1) görülmektedir. Hem asgari ücret tarifesinin altında hizmet sunulması hem bu hizmetin karşılığı olan ücretin zamanında alınamaması hem de meslek mensuplarının asgari ücret tarifesinin altında iş yapması gerçekten üzerinde durulması ve düşünülmesi gereken bir paradokstur. Acaba meslek mensupları asgari ücret tarifesinin altında bir ücreti kabul ettikleri için mi ücretlerini zamanında alamıyorlar? Yoksa zamanında alabilmek için mi düşük ücreti kabul ediyorlar? Veyahut belirlenen asgari ücret tarifesi yüksek olduğu için mi bunun altındaki ücreti makul görüyorlar? Her üç durumun da mesleki saygınlığı zedelediği bir gerçektir. Meslek mensuplarının bir çıkmaz içinde olduğu düşünülmektedir.

3.3.2.4. Mükelleflerden Kaynaklı Sorunlar

İncelenen 10 çalışmada yer alan mükelleflerden kaynaklı sorunlara ait ifadelerin tarafımızca ortak ifadeye dönüştürülmüş şekilleri ve istatistiki sonuçları Tablo 7'de görülmektedir.

Tablo 7: Mükelleflerden Kaynaklı Sorunları Araştıran 10 Çalışmanın Bulgularının İstatistiki Sonuçları

İfade Metni	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	Ort.
1. Mükellefler tarafından az vergi ödetilmesinin istenmesi	-	-	79,4	69,4	73,0	85,4	55,6	-	-	-	72,6
2. Mükelleflerin başka işleriyle ilgilenilmesi	-	-	81,0	-	-	-	-	91,9	-	-	86,5
3. Mükelleflerin belgelerini zamanında ulaştırmaması	-	-	82,4	-	90,0	87,9	71,4	92,6	-	-	84,9
											Ortalama 81,3

Tablo 7 incelendiğinde 10 çalışmanın 6'sı mükelleflerden kaynaklı sorunları ele aldığı; bu çalışmaların ifadelere ait yüzde değerlerinin genel ortalamasının %81,3 olduğu görülmektedir. Bu türden sorunun varlığını tespit etmek için 6 çalışmadan 1'i 1 ifadeyi, 4'ü 2 ifadeyi 1'i de 3 ifadeyi kendi çalışmalarında katılımcılara yöneltmiştir.

Tablo 7'de, mükelleften kaynaklı en önemli sorunun %86,5 ile 2 nolu "Mükelleflerin başka işleriyle ilgilenilmesi" ifadesi olduğu; en düşük yüzdeye sahip sorunun ise %72,6 ile 1 nolu "Mükellefler tarafından az vergi ödetilmesinin istenmesi" ifadesi olduğu görülmektedir.

Muhasebe meslek mensuplarının mesleklerini icra ederken karşılaştıkları en önemli 4. sorun kaynağının mükelleflerden kaynaklanması ve ele alınan çalışmalarda yüzde değerlerinin yüksek olması düşündürücüdür. Zira ücretin doğrudan mükelleflerden alınması zorunluluğu ve bu ücretin zamanında tahsil edilememesinin etkili bir yaptırımının olmaması meslek mensuplarının bu yöndeki ifadelere yüksek katılımı karşılık verdiği söylenebilir. Gelir kaybı yaşayacağı düşüncesi ile mükellefleriyle olan sözleşmelerini iptal edememeleri ve mükelleflerin meslekleriyle uygun olmayan talepleriyle karşılaşmaları onların sadece mesleki değil normal hayatlarında ciddi psikolojik baskılar oluşturabilecek, bu

da motivasyon kaybını beraberinde getirecektir. Ücret sorununun giderilmesi için birçok çözüm önerileri sunulsa da bu yönde etkili herhangi bir girişimin olmaması bu tür sorunun devam ettiğine ve edeceğine işarettir. Zira yayınların yılları ve araştırma alanları farklı ancak sonuçlar ortalama olarak aynı düzeyde bulunmaktadır.

3.3.2.5. Mevzuat ve Kamu Kurumlarından Kaynaklı Sorunlar

İncelenen 10 çalışmada yer alan mevzuat ve kamu kurumları kaynaklı sorunlara ait ifadelerin tarafımızca ortak ifadeye dönüştürülmüş şekilleri ve istatistiki sonuçları Tablo 8’de görülmektedir.

Tablo 8: Mevzuat ve Kamu Kurumlarından Kaynaklı Sorunları Araştıran 10 Çalışmanın Bulgularının İstatistiki Sonuçları

İfade Metni	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	Ort.
1. Mevzuatın sık sık değişmesi ve takip edilememesi	84,4	52,3	87,8	-	58,0	68,8	-	-	-	80,3	71,9
2. Denetimlerin çok olması	-	-	65,4	-	-	-	-	-	-	59,1	62,3
3. Vergi incelemelerinde mükelleflerin potansiyel suçlu gibi görülmesi ve tehditkâr tavırlar	78,4	61,9	82,2	-	79,5	-	-	-	-	-	75,5
4. Muhasebe standartlarına ilişkin yeterli bilgilendirmelerin yapılmamasının iş hayatında yetersizliğe sebep olduğunun düşünülmesi	-	-	-	-	70,0	65,6	-	-	-	-	67,8
5. Vergi kanunları çıkarılırken, meslek mensuplarının görüşlerine yeterince başvurulmaması	77,8	-	-	-	95,0	-	-	-	-	-	86,4
6. Devlet dairelerinde bürokratik işlemlerin çok olması	-	-	-	-	90,0	-	-	90,3	-	-	90,2
7. Meslek mensubuna yüklenen sorumluluğun, kendisine verilen yetkiden daha fazla olması	84,4	-	-	-	-	-	-	-	-	78,8	81,6
										Ortalama	76,5

Tablo 8 incelendiğinde 10 çalışmadan 7’sinin mevzuat ve kamu kurumları kaynaklı sorunları ele aldığı; bu çalışmaların ifadelerine ait yüzde değerlerinin genel ortalamasının %76,5 olduğu görülmektedir. Bu türden sorunun varlığını tespit etmek için 7 çalışmadan 1’i 1 ifadeyi, 2’si 2 ifadeyi, 2’si 3 ifadeyi, 1’i 4 ifadeyi ve 1’i de 5 ifadeyi kendi çalışmalarında katılımcılara yöneltmiştir.

Tablo 8’de, mevzuat ve kamu kurumları kaynaklı en önemli sorunun %90,2 ile 6 nolu “Devlet dairelerinde bürokratik işlemlerin çok olması” ifadesi olduğu; en düşük yüzdeye sahip sorunun ise %62,3 ile 2 nolu “Denetimlerin çok olması” ifadesi olduğu görülmektedir.

Aslında “Denetimlerin çok olması” ifadesinin en düşük yüzdeye sahip olması bunun ciddi bir sorun olduğuna işarettir. Zira tersten okumayla her 100 meslek mensubunun 38’i denetimlerin azlığından şikâyetçidir. Bilindiği üzere ister özel isterse de kamu kurumlarında olsun yönetimin en önemli fonksiyonlarından birisi “denetim”dir. Bu fonksiyonun işlevsizliği ile kurallara uymamak, etik ihlallerin artması, haksız rekabet, kişilerarası ilişkilerde çatışmanın yaşanması vb. arasında doğru orantılı bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür. Kaldı ki mesleki sorun kaynaklarının üçüncü sırasında haksız rekabet ve etik ihlaller yer almaktadır. Bu sorunun çözümünde ise en önemli yöntem kuşkusuz etkili, caydırıcı denetimdir. Ne yazık ki meslek mensupları denetimin zayıflığından şikâyetçilerdir.

Diğer bir konu da bu kadar teknolojik gelişmelere ve insan unsurunu azaltma gayretlerine rağmen bürokratik işlemlerin azaltılamamasıdır. Tablo 8’deki 6 nolu ifadenin bu kadar yüksek çıkması bu yönüyle dikkat çekicidir.

3.3.2.6. Meslektaşlar ve Personelden Kaynaklı Sorunlar

İncelenen 10 çalışmada yer alan meslektaş ve personelden kaynaklı sorunlara ait ifadelerin tarafımızca ortak ifadeye dönüştürülmüş şekilleri ve istatistiki sonuçları Tablo 9’da görülmektedir.

Tablo 9: Meslektaş ve Personelden Kaynaklı Sorunları Araştıran 10 Çalışmanın Bulgularının İstatistiki Sonuçları

İfade Metni	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	Ort.
1. Tecrübeli muhasebe elemanının bulunamaması	-	68,2	75,4	-	-	-	74,0	-	-	-	72,5
2. Bazı meslektaşlarının, mesleki alanda yetersiz olması	-	-	-	-	75,0	46,5	-	85,1	-	-	68,9
											Ortalama 70,7

Tablo 9 incelendiğinde 10 çalışmadan 6'sının meslektaş ve personel kaynaklı sorunları ele aldığı; bu çalışmaların ifadelerine ait yüzde değerlerinin genel ortalamasının %70,7 olduğu görülmektedir. Bu türden sorunun varlığını tespit etmek için 6 çalışma 1 ifadeyi kendi çalışmalarında katılımcılara yöneltmiştir.

Tablo 9'da, meslektaş ve personel kaynaklı en önemli sorunun %92,1 ile 1 nolu "*Tecrübeli muhasebe elemanının bulunamaması*" ifadesi olduğu görülmektedir.

Ciddi bir staja giriş sınavından başarılı olması gereken, 3 yıl boyunca fiilen mesleki stajı yapmak zorunda olan ve 3. yılın sonunda daha derinlikli cevapların beklendiği yeterlilik sınavına giren ve bütün bu aşamaları başarı ile bitiren bir meslek mensubu için mesleki tecrübe ve bilgisinin az olduğu anlamına gelecek "*tecrübeli muhasebe elemanının bulunamaması*" ifadesine katılımın çok yüksek düzeyde olması normalde eşyanın tabiatına uygun olmayan bir sonuçtur. Bu kadar zorlu aşamalardan sonra bu ifadenin hâlâ bu kadar yüksek bir yüzde ile karşılık bulması izah edilmesi güç bir durumdur. Zira sınavlar bilgiyi ve uygulamayı ölçer nitelik taşımaktadır ve staj dönemi de iş yoğunluğu açısından yeterli hatta ağır bir seviyededir.

3.3.2.7. Meslek Odasından Kaynaklı Sorunlar

İncelenen 10 çalışmada yer alan meslek odasından kaynaklı sorunlara ait ifadelerin tarafımızca ortak ifadeye dönüştürülmüş şekilleri ve istatistiki sonuçları Tablo 10'da görülmektedir.

Tablo 10: Meslek Odasından Kaynaklı Sorunları Araştıran 10 Çalışmanın Bulgularının İstatistiki Sonuçları

İfade Metni	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	Ort.
1. Oda'nın belirlediği ücret tarifesinin emeğin karşılığı olmadığı düşünülmesi	74,4	70,3	-	-	-	52,8	-	-	86,2	-	70,9
2. TÜRMOB tarafından muhasebecinin hakkını savunan muhasebe hukukunun oluşturulmadığının düşünülmesi	-	-	-	-	85,0	47,8	-	-	-	-	66,4
											Ortalama 68,7

Tablo 10 incelendiğinde analiz edilen 10 çalışmadan 5'inin Oda'dan kaynaklı sorunları ele aldığı; bu çalışmaların ifadelerine ait yüzde değerlerinin genel ortalamasının %68,7 olduğu görülmektedir. Bu türden sorunun varlığını tespit etmek için 5 çalışmadan 4'ü 1 ifadeyi, 1'i de 2 ifadeyi kendi çalışmalarında katılımcılara yöneltmiştir.

Tablo 10'da, Oda kaynaklı en önemli sorunun %70,9 ile 1 nolu "*Oda'nın belirlediği ücret tarifesinin emeğimizi karşılamadığının düşünülmesi*" ifadesi olduğu; en düşük yüzdeye sahip sorunun ise %66,4 ile 2 nolu "*TÜRMOB tarafından muhasebecinin hakkını savunan muhasebe hukukunun oluşturulmadığının düşünülmesi*" ifadesi olduğu görülmektedir.

Oda'dan kaynaklanan sorunların 8 mesleki sorun kaynağı içinde son sıralarda yer alması dikkat çekicidir. Zira özellikle ilk üç sorun kaynağının çözümünde Oda'ların rolleri çok fazladır.

3.3.2.8. Mesleğin Saygınlığından Kaynaklı Sorunlar

İncelenen 10 çalışmada yer alan mesleğin saygınlığı kaynaklı sorunlara ait ifadelerin tarafımızca ortak ifadeye dönüştürülmüş şekilleri ve istatistiki sonuçları Tablo 11'de görülmektedir.

Tablo 11: Mesleğin Saygınlığından Kaynaklı Sorunları Araştıran 10 Çalışmanın Bulgularının İstatistikî Sonuçları

İfade Metni	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	Ort.
1. Mesleğin cazibesini yitirmesi	-	95,4	72,0	21,5	-	-	26,0	90,3	73,8	75,9	65,0
2. SMMM mesleğinin geleceği olmayan bir meslek görülmesi	-	52,8	-	-	-	-	72,2	-	-	-	62,5
3. SMMM'ler arasındaki ücretlendirme açısından rekabetçi yapı iş kalitesini ve itibarı azaltmaktadır	-	-	-	67,4	-	-	-	92,9	-	-	80,2
4. TÜRMOB tarafından muhasebecilik mesleğinin toplum tarafından tanınması için gerekli çalışmaların yapılmadığının düşünülmesi	-	-	-	-	75,0	30,6	-	-	-	-	52,8
5. Mükelleflerin mesleğe değer vermemesi veya muhasebeyi gereksiz görmeleri	82,8	-	-	-	-	60,5	-	-	-	-	71,7
											Ortalama 66,4

Tablo 11 incelendiğinde 10 çalışmadan tamamının mesleğin saygınlığından kaynaklı sorunları ele aldığı; bu çalışmaların ifadelerine ait yüzde değerlerinin genel ortalamasının %66,4 olduğu görülmektedir. Bu türden sorunun varlığını tespit etmek için 10 çalışmadan 5'i 1 ifadeyi diğerleri de 2 ifadeyi kendi çalışmalarında katılımcılara yöneltmiştir.

Tablo 11'de, mesleğin saygınlığından kaynaklı en önemli sorunun %80,2 ile 3 nolu "*SMMM'ler arasındaki ücretlendirme açısından rekabetçi yapı iş kalitesini ve itibarı azaltmaktadır*" ifadesi olduğu; en düşük yüzdeye sahip sorunun ise %52,8 ile 4 nolu "*TÜRMOB tarafından muhasebecilik mesleğinin toplum tarafından tanınması için gerekli çalışmaların yapılmadığının düşünülmesi*" ifadesi olduğu görülmektedir.

Tablo 11'deki 3 nolu ifadenin yüksek çıkmasının anlamı, mesleki saygınlığı azaltan en önemli faktörün aslında meslek mensuplarının kendileri olduğunu meslek mensuplarının da kabul etmesidir. Mükellef sayısının dolayısıyla gelirin artırılması isteği zaman zaman mesleki saygınlığı zedeleyebilecek uygulamalara yönelimle sonuçlanmaktadır. Bu türden uygulamaların yaygınlığı durumunda mükellefler açısından muhasebecilik hizmetinin değer algısı düşmeye başlayacaktır. Zaten ilgili tabloda buna yönelik 5 nolu ifade ikinci sırada kendisine yer bulmuştur. Aslında bu sorunun en önemli çözüm yolu meslek mensuplarının kendileri olduğunu söylemek mümkündür.

Yine aynı tabloda bu kadar sorunları olmasına rağmen meslek mensuplarının mesleklerinin geleceği konusunda diğerlerine kıyasla çok yüksek bir karamsarlık taşımadığı dikkatlerden kaçmamalıdır.

4. Sonuç

Muhasebecilik mesleği, hem yasal hem de uygulama anlamında birçok ve süreklilik gösteren yeniliğe açık bir meslektir. Muhasebe alanındaki yenilik taleplerini karşılayabilmek için meslek mensupları, mesleki bilgilerinin güncel olmasına ve bunun için de sürekli eğitime ihtiyaç duymaktadır. Diğer taraftan meslek mensuplarının mesleki faaliyetlerini insanlarla yüz yüze ilişkiler kurarak gerçekleştirmeleri, muhasebe kayıtlarının ve uygulamalarının aşırı dikkat ve konsantrasyon gerektirmesi ve yasal bildirimlerle ilgili son tarihleri takip etmek ve kaçırmamak adına sürekli bir baskı hissetmeleri gibi faktörler onların depresyon ve stres yaşama olasılıklarını artırmaktadır (Sarıççek, 2023: 555).

Bu çalışma, temel olarak muhasebecilik mesleğinde sorunların kaynaklarını tespit etmeyi amaçlayan çalışmaların bulgularının analizi amacıyla yapılmıştır. Ayrıca bu sorunların yaygınlığı ve sürekliliği de belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçları gerçekleştirmek için çeşitli anahtar kelimeler kullanılarak ulaşılan 83 çalışma tek tek incelenmiş ve muhasebecilik mesleğindeki sorunların kaynakları 8 başlık altında toplanmıştır. 83 çalışma içinden tarafımızca belirlenen ölçütleri karşılayan 10 çalışma olduğu tespit edilmiştir. 10 çalışma dikkatlice ele alınmış ve çalışmaların bulguları sorun kaynakları temelinde analizlere ve değerlendirmelere uygun hale getirilmiştir. Bu 10 çalışmada yer alan ifadelerin 8 başlıkta sınıflandırılan mesleki sorun kaynaklarının hangilerine ait olduğu saptanmış; amacı/vurgusu/teması aynı olan ifadeler tarafımızdan 27 ortak ifadeye dönüştürülmüş ve bu şekilde elde edilen bulgular tablolar yardımıyla analiz edilip yorumlanmıştır. Çalışmanın sonuçları özet olarak aşağıdaki gibidir.

- ✓ İncelenen 10 çalışma bulgularından hareketle tarafımızdan 8 başlık olarak sınıflandırılan muhasebecilik mesleğindeki sorun kaynaklarının yine bu çalışmalardan hareketle sıralaması Tablo 12'de yer almaktadır.

Tablo 12: Mesleki Sorun Kaynaklarının Sıralanması

S. No	Mesleki Sorun Kaynağı	% Değeri
1	İş Yükünden Kaynaklı Sorunlar	85,1
2	Ücretten Kaynaklı Sorunlar	84,4
3	Haksız Rekabet – Etik ihlalden Kaynaklı Sorunlar	84,0
4	Mükelleflerden Kaynaklı Sorunlar	81,3
5	Mevzuat ve Kamu Kurumlarından Kaynaklı Sorunlar	76,5
6	Meslektaşlar ve Personelden Kaynaklı Sorunlar	70,7
7	Oda’dan Kaynaklı Sorunlar	68,7
8	Mesleğin Saygınlığından Kaynaklı Sorunlar	66,4
Ortalama		77,1

- ✓ Mesleki sorun kaynaklarının yaşanma/algılanma düzeylerini araştıran bu çalışmalarda yer alan onlarca ifadeden hareketle tarafımızca ortak ifade haline getirilmiş toplam 27 ifade içinde ilk 5 sırada yer alan ifadeler ve bunların hangi mesleki sorun kaynağıyla ilgili olduğu Tablo 13’te yer almaktadır.

Tablo 13: Sorun Kaynaklarında Yer Alan En yüksek % Değerine Sahip 5 İfade

S. No	İfadeler	İlgili Olduğu Mesleki Sorun Kaynağı	%
1	Bazı meslek mensuplarının asgari ücret tarifesinin altında defter tutması	Haksız Rekabet-Etik ihlal (3)	92,1
2	Devlet dairelerinde bürokratik işlemlerin çok olması	Mevzuat ve Kamu Kurumları (5)	90,2
3	İş yükünün ağır olması	İş Yüğü (1)	89,0
4	Mükelleflerin ücretlerini ödememeleri ve düzensiz ödemeleri	Ücret (2)	86,9
5	Mükelleflerin başka işleriyle ilgilenilmesi	Mükellefler (4)	86,5

Tablo 12 ve 13 birlikte değerlendirildiğinde ilk beşte hem mesleki sorun kaynakları hem de bu sorun kaynaklarıyla ilgili ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Tablo 13’teki 2 nolu ifadenin de meslek mensuplarının iş yükünü artırdığı düşünülmektedir.

Ele alınan 10 çalışmanın yayım yıllarının 2012-2023 arasını ve yaklaşık 12 yıllık bir süreyi kapsadığı ve çalışmaların farklı evren ve örneklem üzerinde yürütüldüğü gerçeğinden hareketle meslek mensuplarının sorunlarının hem yaygın hem de süregelen bir nitelik taşıdığını söylemek mümkündür.

Çalışmanın sonuçlarından hareketle, hemen hemen Türkiye’nin her tarafında ve yıllardır farklı sorun kaynaklarıyla karşı karşıya kalan meslek mensuplarının iş tatmini ve mesleki sadakati konusunda sıkıntıda oldukları söylenebilir. Özellikle iş yükü, ücret ve haksız rekabet konusunda kaydedilecek ufak bir ilerleme-iyileşme meslek mensuplarının iş tatminini çok yüksek seviyelere çıkaracaktır. Yetkili kurumların ellerinde, bu konuda uygulamaya koyabilecekleri çok enstrüman bulunmaktadır ve vakit geçirilmeden bunlar devreye sokulmalıdır.

Kaynaklar

- Akpınar, T. & Küçüköksel, N. Ç. (2020). Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin İş Yaşamlarında Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 34-53.
- Aydemir, O. (2015). Muhasebe Meslek Mensuplarının Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentiler. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 71-84.
- Bıyan, Ö. (2012). Muhasebe Meslek Mensuplarına Yönelik Bir Çalışma: Meslek Mensuplarının Demografik Durumları, Mesleki Sorunları ve Değerlendirilmesi. *Sosyo Ekonomi Dergisi*, 106-134.
- Çiçekay, H. & Demir, M. (2022). SMMM'lerin Muhasebe Temel Kavramları ve Bu Kavramların Mali Tablolara Etkilerine Yönelik Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Journal of Academic Value Studies*, 8(3), 262-282.
- Durmuş, A. F. & Sekizsu, H. (2017). Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Değerlendirmeleri ve Sorunlarının Analizi: Malatya İli Örneği. *International Journal of Academic Value Studies*, 429-438.
- Ede, Y. & Karahan, M. (2020). Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Meslek Mensuplarının Mesleki Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentileri: Gaziantep Uygulaması. *İzmir YMMO Dergisi*, 115-128.
- Erol, M. & Kurt, T. (2021). Muhasebe Meslek Elemanlarının (SM, SMMM, YMM) Mesleki Faaliyetlerini Yerine Getirmede Karşılaşılan Sorunlar: İstanbul Başakşehir ve Bahçelievler İlçelerinde Bir Anket Çalışması. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 18-34.
- Gül, H. (2015). Muhasebe Meslek Mensuplarında İşe Bağlılık, Çalışma Ahlakı ve Mesleki Etik Davranış İlişkilerinin Değerlendirilmesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- Gündüz, M. & Özen, E. (2016). Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları ve Mesleki Memnuniyetlerinin Analizi: Uşak İli Örneği. *Muhasebe Finansman Dergisi*, 67-90.
- Kaya, H. P. & Batı, Z. (2024). Kırşehir'deki Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunlarını ve Beklentilerini Tespit Etmeye Yönelik Nitel Bir Araştırma. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, Sayı: 71, Sayfa: 147-166.
- Kestane, A. & Temelli F. (2022). Kadın Muhasebe Meslek Mensuplarının Cam Tavan Algıları: Bibliyometrik Analiz. *İşletme ve Girişimcilik Araştırmaları Dergisi*, 2022(1), 20-35.
- Kısacık, H. & Çakar, R. (2023). Muhasebe Eğitiminde Hikâyeleştirme (Storytelling) ve Uygulama Önerileri. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 16(1), 109-123
- Sarıçiçek, R. (2023). Muhasebe Meslek Mensuplarının Psikolojik Sermayelerinin Tükenmişliğe Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 8(21), 553-567.
- Terzi, A. (2015). Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslekleri İle İlgili Beklentilerine, Sorunlarına ve Algılarına Yönelik Bir Araştırma: Rize Örneği. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 193-212.
- Yanık, A., Toptan, M. & Yıldız, F. (2023). Muhasebe Meslek Mensuplarının Hizmet Verirken Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentileri. *Sakarya İktisat Dergisi*, 220-240.
- Yıldırım, S. & Güney, S. (2012). Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin Genel Sorunları: Erzurum İli Örneği. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 35-48.
- Yıldız, G. (2010). Muhasebe Mesleğinde Meslek Etiği ve Kayseri İlinde Bir Uygulama. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Sayı: 36*, 155-178.
- 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu, Resmi Gazete, S.20194, 13.06.1989.